ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
CLAUS GULMANN
της 8ης Ιουλίου 1992 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Τέσσερις γερμανικές επιχειρήσεις άσκησαν κατά της Επιτροπής τις δύο αυτές προσφυγές επιδιώκοντας να αναγνωριστεί ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωσή της να επιβάλει εκ νέου ορισμένες εισφορές λόγω εισαγωγής για το κρέας πουλερικών. Η πρώτη προσφυγή είναι προσφυγή κατά παραλείψεως ασκηθείσα δυνάμει του άρθρου 175 της Συνθήκης ΕΟΚ και η δεύτερη προσφυγή είναι προσφυγή ακυρώσεως ασκηθείσα δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης.

Η Επιτροπή ζήτησε οι προσφυγές να κριθούν απαράδεκτες, το δε Δικαστήριο αποφάσισε να αποφανθεί χωριστά επί του παραδεκτού.

2. Το ιστορικό των υποθέσεων έχει ως εξής:

Στις 18 Δεκεμβρίου 1989, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3899/89, για τη μείωση των εισφορών κατά το έτος 1990 για ορισμένα γεωργικά προϊόντα καταγωγής αναπτυσσομένων χωρών [1]. Ο κανονισμός συνεπαγόταν, ιδίως, τη μείωση των κανονικώς εισπραττομένων εισφορών λόγω εισαγωγής χηνών και παπιών καταγωγής τρίτων χωρών κατά 50 % για ποσότητες 3 000 τόνων παπιών και 25 000 τόνων χηνών. Από το προοίμιο του κανονισμού προκύπτει ότι η μείωση των εισφορών είχε ως σκοπό την ενίσχυση της Πολωνίας και της Ουγγαρίας.

Οι προσφεύγουσες εκμεταλλεύονται σφαγεία παπιών και χηνών και από τη δικογραφία προκύπτει ότι, μαζί, υπερβαίνουν το 80 % των σφαγών παπιών και το 85 % των σφαγών χηνών στη Γερμανία. Κατά τις προσφεύγουσες, η μείωση των εισφορών κατά την εισαγωγή σημαίνει αφενός μείωση των τιμών των εισαγομένων παπιών και χηνών, η οποία έχει επιπτώσεις στις τιμές των παπιών και των χηνών που παράγονται στη Γερμανία, και αφετέρου αύξηση των εισαγωγών προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών, πράγμα που έχει προκαλέσει μείωση της γερμανικής παραγωγής κρέατος πάπιας.

Κατόπιν αυτού, οι προσφεύγουσες ζήτησαν από την Επιτροπή, στις 26 Σεπτεμβρίου 1990, να επιβάλει εκ νέου πλήρως τις εισφορές λόγω εισαγωγής για τις πάπιες και τις χήνες καταγωγής Πολωνίας και Ουγγαρίας. Αναφέρθηκαν στα άρθρα 4 και 5 του κανονισμού, δυνάμει των οποίων η Επιτροπή μπορεί να επιβάλει εκ νέου τις κανονικές εισφορές λόγω εισαγωγής σε περίπτωση που διαπιστώσει ότι οι εισαγωγές προϊόντων, επί των οποίων εφαρμόζεται το καθεστώς, πραγματοποιούνται στην Κοινότητα σε τέτοιες τιμές ώστε να προκαλούν ή να απειλούν να προκαλέσουν σοβαρή ζημία στους κοινοτικούς παραγωγούς ομοειδών ή άμεσα

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η δανική.
1 — ΕΕ L 383, σ. 125.

ανταγωνιστικών προϊόντων [2]. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της εκ νέου επιβολής των κανονικών εισφορών λόγω εισαγωγής και ότι το άρθρο 4 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η Επιτροπή υποχρεούται να τις επιβάλει εκ νέου.

3. Η Επιτροπή δεν απάντησε στο έγγραφο αυτό και οι προσφεύγουσες άσκησαν εν συνεχεία, με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 16 Ιανουαρίου 1991, προσφυγή κατά της Επιτροπής δυνάμει του άρθρου 175 της Συνθήκης (υπόθεση C-15/91). Οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι η Επιτροπή είχε επιδείξει στάση παράνομης παραλείψεως μη επιβάλλοντας εκ νέου πλήρως τις εισφορές λόγω εισαγωγής για τις χήνες και τις πάπιες καταγωγής Πολωνίας και Ουγγαρίας, οι οποίες είχαν μειωθεί κατά 50 % με τον κανονισμό του Συμβουλίου 3899/89 [3].

Με έγγραφο της 18ης Ιανουαρίου 1991, δηλαδή δύο ημέρες μετά την άσκηση της προσφυγής κατά παραλείψεως, η Επιτροπή απάντησε, εντούτοις, στο από 26 Σεπτεμβρίου 1990 αρχικό αίτημα των προσφευγουσών. Με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή απάντησε αρνητικά, αιτιολογώντας την άρνησή της, στο αίτημα των προσφευγουσών περί της εκ νέου επιβολής των κανονικών εισφορών λόγω εισαγωγής για τις πάπιες και τις χήνες καταγωγής Ουγγαρίας και Πολωνίας. Η άρνηση αυτή αποτελεί αντικείμενο της δεύτερης εκ των προσφυγών που άσκησαν οι προσφεύγουσες (υπόθεση C-108/91). Η προσφυγή αυτή, η οποία ασκήθηκε δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης, αποβλέπει στην ακύρωση της από 18 Ιανουαρίου 1991 αποφάσεως της Επιτροπής, με την οποία η Επιτροπή απέρριψε το αίτημα των προσφευγουσών, οι οποίες της ζητούσαν να επιβάλει εκ νέου τις κανονικές εισφορές λόγω εισαγωγής ορισμένων ποσοτήτων παπιών και χηνών καταγωγής Πολωνίας και Ουγγαρίας.

4. Η Επιτροπή στηρίζει τις ενστάσεις της περί απαραδέκτου, κατ' ουσία, στο γεγονός ότι οι προσφεύγουσες επιδιώκουν με τις δύο προσφυγές να αναγνωριστεί ότι η Επιτροπή υποχρεούται να επιβάλει εκ νέου τις κανονικές εισφορές λόγω εισαγωγής εκδίδοντας έναν νέο κανονισμό. Ισχυρίζεται ιδίως ότι οι προσφεύγουσες ζητούν την έκδοση νομικής πράξεως γενικής ισχύος που δεν τις αφορά άμεσα και ατομικά και ότι το Δικαστήριο δεν δύναται να επιληφθεί αυτών των αξιώσεων ούτε κατά το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, ούτε κατά το άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο.

Η Επιτροπή υποστηρίζει, εξάλλου, ότι η προσφυγή ακυρώσεως πρέπει να κριθεί απαράδεκτη για μόνο τον λόγο ότι εκκρεμεί προσφυγή κατά παραλείψεως, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να εξεταστεί το αίτημα των προσφευγουσών. Δεδομένου ότι οι δύο υποθέσεις έχουν στην πραγματικότητα το ίδιο αντικείμενο και ότι πρώτα πληρώθηκαν οι προϋποθέσεις της ασκήσεως προσφυγής

2 — Το γράμμα των διατάξεων έχει ως εξής:
«Άρθρο 4
Αν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι τα προϊόντα στα οποία εφαρμόζεται το καθεστώς που προβλέπεται στο άρθρο 1 εισάγονται στην Κοινότητα σε τιμές που προκαλούν ή απειλούν να προκαλέσουν σοβαρή ζημία στους κοινοτικούς παραγωγούς ομοειδών ή άμεσα ανταγωνιστικών προϊόντων, οι εισφορές που εφαρμόζονται στην Κοινότητα μπορούν να επιβληθούν εκ νέου εν όλω ή εν μέρει για τα εν λόγω προϊόντα έναντι της/των χωρών ή του/των εδαφών που έχουν προκαλέσει τη ζημία. Τα μέτρα αυτά μπορούν επίσης να εφαρμοστούν σε περίπτωση σοβαρής ζημίας ή απειλής σοβαρής ζημίας που περιορίζεται σε μία μόνο περιοχή της Κοινότητας.
Άρθρο 5
1.Για να εξασφαλιστεί η εφαρμογή του άρθρου 4, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει, με κανονισμό, την εκ νέου επιβολή της κανονικής εισφοράς για μια καθορισμένη περίοδο.
2.Σε περίπτωση που τη δράση της Επιτροπής ζήτησε ένα κράτος μέλος, η Επιτροπή αποφαίνεται μέσα σε προθεσμία 10 εργάσιμων ημερών, κατ' ανώτατο όριο, από την ημερομηνία παραλαβής της αιτήσεως (...)»

3 — Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η παράλειψη αυτή συνιστά παράβαση της Συνθήκης ΕΟΚ, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2777/75 του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1975, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα του κρέατος πουλερικών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/014, σ. 71), και του κανονισμού 3899/89 του Συμβουλίου (βλ. υποσημείωση 1).

κατά παραλείψεως, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι προσφεύγουσες δεν έχουν έννομο συμφέρον το αίτημά τους να εξεταστεί στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως.

5. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η πράξη την οποία η Επιτροπή υποχρεούται να εκδώσει είναι μια πράξη που τις αφορά άμεσα και ατομικά και ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο για να αποφανθεί τόσον επί της προσφυγής που ασκήθηκε δυνάμει του άρθρου 175 της Συνθήκης όσο και επί της προσφυγής που ασκήθηκε δυνάμει του άρθρου 173. Οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι δεν μπορεί να κριθεί απαράδεκτη η προσφυγή ακυρώσεως απλώς και μόνον επειδή εκκρεμεί η προσφυγή κατά παραλείψεως. Εξάλλου, αν πρέπει να γίνει επιλογή μεταξύ των δύο προσφυγών, για τις προσφεύγουσες δεν έχει σημασία αν το Δικαστήριο αποφανθεί επί της προσφυγής κατά παραλείψεως ή επί της προσφυγής ακυρώσεως.

6. Οι παρούσες υποθέσεις παρέχουν στο Δικαστήριο την ευκαιρία να αποφανθεί επί ορισμένων ζητημάτων που αφορούν τις σχέσεις μεταξύ του άρθρου 175 και του άρθρου 173. Οι υποθέσεις αυτές επιτρέπουν επίσης στο Δικαστήριο να εξετάσει εάν από τη νομολογία του σε θέματα αντιντάμπινγκ είναι δυνατόν, όσον αφορά τη δυνατότητα των ιδιωτών να ασκούν προσφυγή ακυρώσεως, να συναχθούν χρήσιμα στοιχεία για τις διαδικασίες στις οποίες έχουν πρόσβαση οι ιδιώτες σε άλλους νομικούς τομείς.

Κατά πόσον μπορεί το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του αυτού αντικειμένου τόσο δυνάμει του άρθρου 173 όσο και του άρθρου 175;

7. Όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα, οι εν προκειμένω ασκηθείσες προσφυγές αφορούν στην πραγματικότητα ένα και το αυτό ερώτημα, δηλαδή, αν από το άρθρο 4 του κανονισμού 3899/89 προκύπτει ότι η Επιτροπή υποχρεούται να επιβάλει εκ νέου πλήρως τις εισφορές λόγω εισαγωγής για τις πάπιες και τις χήνες που εισάγονται από την Ουγγαρία και την Πολωνία.

Πρέπει να τεθεί το ερώτημα αν από την πραγματική αυτή κατάσταση μπορούν να συναχθούν συμπεράσματα ως προς το παραδεκτό της μιας εκ των δύο προσφυγών. Μπορεί το ταυτόσημο αντικείμενο των δύο υποθέσεων να εξεταστεί τόσο δυνάμει του άρθρου 173 όσο και δυνάμει του άρθρου 175;

8. Επιτρέψτε μου να σας υπενθυμίσω καταρχάς τις συναφείς διατάξεις των άρθρων 175 και 173.

Το άρθρο 175, πρώτο εδάφιο, θέτει την κύρια ουσιαστική προϋπόθεση της ασκήσεως προσφυγής κατά παραλείψεως. Αυτή η προσφυγή προϋποθέτει ότι το Συμβούλιο ή η Επιτροπή παρέλειψε να «αποφασίσει» κατά παράβαση της Συνθήκης.

Από το άρθρο 175, πρώτο εδάφιο, προκύπτει ότι αυτή η προσφυγή μπορεί πάντοτε να ασκείται από τα κράτη μέλη ή τα άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, μεταξύ των οποίων το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, ορίζει την προϋπόθεση υπό την οποία ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να ασκήσει προσφυγή κατά παραλείψεως. Η προϋπόθεση είναι ότι «(ένα των κοινοτικών οργάνων) παρέλειψε να του απευθύνει πράξη εκτός συστάσεως ή γνώμης».

Το άρθρο 175, δεύτερο εδάφιο, καθορίζει την ακολουθητέα διαδικασία κατά την

άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως. Η πρώτη προϋπόθεση είναι ότι το εν λόγω όργανο έχει «κληθεί προηγουμένως να ενεργήσει». Η δεύτερη προϋπόθεση είναι ότι το όργανο δεν έχει «λάβει θέση» εντός δύο μηνών από της προσκλήσεως αυτής. Η τρίτη προϋπόθεση είναι ότι η προσφυγή ασκείται εντός νέας προθεσμίας δύο μηνών.

Δυνάμει του άρθρου 173, πρώτο εδάφιο, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων του Συμβουλίου και της Επιτροπής, εκτός των συστάσεων και γνωμών.

Αυτές οι προσφυγές μπορούν να ασκούνται από τα κράτη μέλη, το Συμβούλιο, την Επιτροπή και, μέχρις ορισμένου βαθμού, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο [4]. Το άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο, ορίζει ότι ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο δύναται να ασκήσει προσφυγή «κατά των αποφάσεων που, αν και εκδίδονται ως κανονισμοί ή αποφάσεις που απευθύνονται σε άλλο πρόσωπο, το αφορούν άμεσα και ατομικά».

Κατά το άρθρο 173, τρίτο εδάφιο, οι προσφυγές πρέπει να ασκούνται το αργότερο εντός δύο μηνών από της δημοσιεύσεως της πράξεως, της κοινοποιήσεώς της στον προσφεύγοντα ή, ελλείψει δημοσιεύσεως ή κοινοποιήσεως, από την ημέρα κατά την οποία αυτός έλαβε γνώση της πράξεως.

9. Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι υπάρχει «στενή σχέση μεταξύ της προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 173, με την οποία μπορεί να επιτευχθεί η ακύρωση παρανόμων πράξεων του Συμβουλίου και της Επιτροπής, και αυτής που στηρίζεται στο άρθρο 175, η οποία μπορεί να καταλήξει στη διαπίστωση ότι η παράλειψη του Συμβουλίου ή της Επιτροπής να εκδώσουν ορισμένες πράξεις είναι αντίθετη προς τη Συνθήκη» [5]. Στην υπόθεση Chevalley, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι «η έννοια πράξεως κατά της οποίας μπορεί να ασκηθεί προσφυγή είναι ταυτόσημη στα άρθρα 173 και 175, οι δε δύο διατάξεις αποτελούν την έκφραση ενός και του αυτού ενδίκου μέσου» [6]. Εκφραζόμενο κατ' αυτόν τον τρόπο, το Δικαστήριο φαίνεται ότι θέλησε να υπογραμμίσει τον παράλληλο χαρακτήρα των δύο διατάξεων και την ανάγκη να δοθεί στις διατάξεις αυτές μια ερμηνεία που να καθιστά δυνατό σ' αυτές να αλληλοσυμπληρώνονται λυσιτελώς. Επομένως, η βασική ιδέα της ερμηνείας αμφοτέρων των διατάξεων πρέπει να είναι αφενός το να μη υπάρχει ένας τομέας στον οποίο τα θεσμικά όργανα να μπορούν να διατηρούν σε ισχύ ένα νομικό σύστημα αντίθετο προς τη Συνθήκη, χωρίς τα υποκείμενα δικαίου να έχουν τη δυνατότητα να το προσβάλουν, και αφετέρου να καθοριστεί το αντίστοιχο πεδίο εφαρμογής των δύο διατάξεων προκειμένου να μη εξετάζονται τα ίδια πραγματικά περιστατικά δυνάμει αμφοτέρων των διατάξεων.

10. Στις παρούσες υποθέσεις, το αντικείμενο της διαφοράς είναι το ίδιο, όπως ανέφερα, είτε εξετάζεται στο πλαίσιο του άρθρου 173 είτε σ' αυτό του άρθρου 175, η δε βάση και το περιεχόμενο της εξετάσεως πρέπει επίσης να είναι τα ίδια. Δεν μπορεί να γίνουν δεκτές, για λόγους οικονομίας της διαδικασίας, δύο προσφυγές, των οποίων το αντικείμενο είναι στην πραγματικότητα το ίδιο.

Επομένως, αν διαπιστώνεται ότι οι προϋποθέσεις της ασκήσεως προσφυγής πληρούνται καταρχήν και στις δύο υποθέσεις, θεωρώ ότι μια από τις προσφυγές αυτές

4 — Βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Μαΐου 1990, C-70/88, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1990, σ. I-2041).

5 — Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Μαΐου 1985, 13/83, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, καλουμένη «Κοινή πολιτική των μεταφορών» (Συλλογή 1985, σ. 1513, σκέψη 36).

6 — Βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Νοεμβρίου 1970, 15/70, Chevalley κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 527, σκέψη 6).

πρέπει να απορριφθεί για τον λόγο ότι οι προσφεύγουσες δεν έχουν έννομο συμφέρον [7].

11. Θεωρώ ότι πρέπει να γίνει αυτή η παρατήρηση διότι οι παρούσες υποθέσεις δείχνουν ότι είναι δυνατό να υπάρχουν περιστάσεις, υπό τις οποίες είναι δύσκολο για τους προσφεύγοντες να αποφασίσουν εκ προοιμίου ποιον τύπο προσφυγής πρέπει να επιλέξουν.

Εντούτοις, οι προσφεύγοντες πρέπει να μπορούν να ενεργούν σύμφωνα προς γνωστές και σχετικά απλές στην εφαρμογή τους αρχές που τους υποδεικνύουν ποιον τύπο προσφυγής πρέπει να επιλέγουν προκειμένου να ελέγχεται η νομιμότητα της συμπεριφοράς των οργάνων. Αν αυτές οι αρχές υφίστανται, οι προσφεύγοντες δεν θα έχουν πλέον, καταρχήν, ανάγκη να ασκούν περισσότερες από μία προσφυγές.

Οι παρούσες υποθέσεις παρέχουν στο Δικαστήριο την ευκαιρία να διατυπώσει αυτές τις αρχές από δύο επόψεις. Πρώτον, πρέπει να αποφανθεί επί της επιπτώσεως του γεγονότος ότι η Επιτροπή, μετά την άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως, ρητώς ενημέρωσε τις προσφεύγουσες ότι δεν έκρινε ότι όφειλε να εκδώσει την επιθυμητή πράξη. Δεύτερον, πρέπει να αποφανθεί επί του ερωτήματος αν οι ιδιώτες έχουν την ίδια δυνατότητα ασκήσεως τόσο της προσφυγής του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο, όσο και αυτής του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο.

Πάντως, τα ζητήματα αυτά τίθενται μόνον αν οι προσφεύγουσες πληρούν τις διαδικαστικές προϋποθέσεις της ασκήσεως προσφυγής κατά παραλείψεως. Επομένως, θα αποφανθώ πρωτίστως επί του σημείου αυτού.

Κατά πόσον εκάλεσαν οι προσφεύγουσες την Επιτροπή να ενεργήσει, όπως το απαιτεί το άρθρο 175, δεύτερο εδάφιο;

12. Από το άρθρο 175, δεύτερο εδάφιο, προκύπτει ότι αυτός που ασκεί προσφυγή κατά παραλείψεως οφείλει προηγουμένως να έχει καλέσει την Επιτροπή να λάβει την απόφαση που, κατά τη γνώμη του ενδιαφερομένου, υποχρεούται αυτή να λάβει. Η πρόσκληση πρέπει να καταστήσει δυνατό στην Επιτροπή να εκπληρώσει την υποχρέωσή της προς ενέργεια, αν αυτή θεωρεί, συμφωνώντας με τον ενδιαφερόμενο, ότι έχει αυτή την υποχρέωση. Η νομολογία του Δικαστηρίου αποδίδει σημασία στο γεγονός ότι από την πρόσκληση πρέπει να προκύπτει ότι ο ενδιαφερόμενος έχει την πρόθεση να ασκήσει προσφυγή κατά παραλείψεως σε περίπτωση που η Επιτροπή δεν λάβει την αιτουμένη απόφαση [8].

Με το από 26 Σεπτεμβρίου 1990 έγγραφό τους, με το οποίο αυτές ζήτησαν από την Επιτροπή να επιβάλει εκ νέου τις κανονικές εισφορές κατά την εισαγωγή, οι προσφεύγουσες δεν ετήρησαν το τελευταίο σκέλος της προϋποθέσεως αυτής. Το έγγραφο αυτό δεν αναφερόταν στο άρθρο 175 και οι προσφεύγουσες δεν επέστησαν την προσοχή στο γεγονός ότι θα ασκούσαν προσφυγή κατά παραλείψεως αν η Επιτροπή δεν έδινε συνέχεια στην πρόσκληση.

Εντούτοις, η Επιτροπή δεν προέβαλε την αντίρρηση αυτή. Επομένως, πρέπει να υποτεθεί ότι η Επιτροπή δεν επιθυμεί η προ-

7 — Βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 1962, 5/62 έως 11/62 και 13/62 έως 15/62, San Michele κατά Ανωτάτης Αρχής (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 825), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε:
«(...) υπό τις συνθήκες αυτές, οι προσφεύγουσες δεν είχαν κανένα έννομο συμφέρον για να ελεγχθεί παράλειψη, η οποία δεν υφίστατο πλέον κατά το χρονικό σημείο της καταθέσεως των προσφυγών, δεδομένου ότι η έννομη προστασία τους κατοχυρωνόταν επαρκώς από τη δυνατότητα να ασκήσουν προσφυγή ακυρώσεως βάσει του άρθρου 33 της Συνθήκης, κατά της εν λόγω αποφάσεως·
(...) επομένως, οι προσφυγές κατά παραλείψεως πρέπει να κριθούν απαράδεκτες, ελλείψει εννόμου συμφέροντος».

8 — Βλ., για παράδειγμα, την απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Μαΐου 1986, 25/85, Nuovo Campsider κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 1531, σκέψη 8), και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Darmon στην ίδια υπόθεση (ιδίως, Συλλογή 1986, σ. 1535-1536).

σφυγή να απορριφθεί για τον λόγο αυτόν. Η θέση αυτή εξηγείται ίσως από το γεγονός ότι η Επιτροπή εγνώριζε στην πραγματικότητα ότι οι προσφεύγουσες θα αντιδρούσαν με την άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως, αν αυτή δεν ελάμβανε την επιθυμητή απόφαση. Πράγματι, στο δικόγραφο αναφέρεται ότι ο εκπρόσωπος των προσφευγουσών είχε επιστήσει την προσοχή της Επιτροπής, κατά τον χρόνο που αυτή εξέταζε το αίτημα, στο γεγονός ότι οι προσφεύγουσες θα ασκούσαν προσφυγή κατά παραλείψεως.

Υπό τις συνθήκες αυτές, θεωρώ ότι δεν συντρέχει λόγος το Δικαστήριο να απορρίψει αυτεπαγγέλτως την προσφυγή κατά παραλείψεως, αναφερόμενο στην παράλειψη αυτή κατά την αρχική πρόσκληση προς ενέργεια. Η προϋπόθεση αυτή αποσκοπεί στην προστασία του καθού θεσμικού οργάνου και δεν βλέπω γιατί το Δικαστήριο να μεριμνά για την τήρηση της προϋποθέσεως αυτής αν η Επιτροπή δεν το επιθυμεί.

Κατά πόσο κατέστη η προσφυγή κατά παραλείψεως άνευ αντικειμένου λόγω της ρητής αρνήσεως της Επιτροπής;

13. Όπως εξέθεσα πιο πάνω, το πραγματικό ζήτημα στις δύο υποθέσεις είναι το εάν η Επιτροπή είχε υποχρέωση προς ενέργεια, την οποία αυτή δεν εξεπλήρωσε. Εκ πρώτης όψεως, φαίνεται φυσικότερο αυτός ο έλεγχος να πραγματοποιείται στο πλαίσιο προσφυγής κατά παραλείψεως δυνάμει του άρθρου 175.

Αυτό δεν είναι, εντούτοις, βέβαιο και οι προσφεύγουσες έκριναν αναγκαίο, για να διαφυλάξουν τα δικαιώματά τους, να ασκήσουν μεταγενέστερα προσφυγή ακυρώσεως, διότι η Επιτροπή, όπως ανέφερα, γνωστοποίησε στις προσφεύγουσες, μερικές ημέρες μετά την άσκηση της προσφυγής κατά παραλείψεως, ότι αυτή έκρινε ότι δεν ήταν υποχρεωμένη να λάβει την απόφαση που επιθυμούσαν οι προσφεύγουσες.

14. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το Δικαστήριο απέρριψε προσφυγές κατά παραλείψεως όταν, εντός της προθεσμίας των δύο μηνών από της προσκλήσεως προς ενέργεια, η Επιτροπή είχε λάβει θέση επ' αυτής υπό τη μορφή ρητής αρνήσεως να θεσπίσει την επιθυμητή πράξη [9]. Το Δικαστήριο απέρριψε επίσης προσφυγή κατά παραλείψεως ενώ η Επιτροπή δεν είχε γνωστοποιήσει την άρνησή της παρά μόνο μετά τη λήξη της προθεσμίας των δύο μηνών, αναφερόμενο στο γεγονός ότι η εν λόγω λήψη θέσεως είχε προηγηθεί της ασκήσεως της προσφυγής κατά παραλείψεως [10].

Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου [11], μια άρνηση αποτελεί πράξη της οποίας η νομιμότητα μπορεί να ελέγχεται σύμφωνα με το άρθρο 173 εφόσον η πράξη που το Συμβούλιο ή η Επιτροπή αρνείται να εκδώσει θα μπορούσε να προσβληθεί δυνάμει της διατάξεως αυτής [12].

9 — Βλ., ιδίως, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 1ης Μαρτίου 1966, 48/65, Lütticke κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 243), της 8ης Μαρτίου 1972, 42/71, Nordgetreide κατά Επιτροπής (Rec. 1972, σ. 105), και της 18ης Οκτωβρίου 1979, 125/78, GEMA κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 537).

10 — Βλ. την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 1962, San Michele, υποσημείωση 7.

11 — Βλ., ιδίως, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 23ης Φεβρουαρίου 1961, 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανωτάτης Αρχής (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 547), της 8ης Μαρτίου 1972, Nordgetreide, που αναφέρθηκε πιο πριν, της 26ης Απριλίου 1988, 97/86, 99/86, 193/86 και 215/86, Αστερίς κατά Επιτροπής (Συλλογή 1988, σ. 2181), και της 17ης Μαΐου 1990, C-87/89, Sonito κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-1981).

12 — Κατ' άλλη διατύπωση, κάθε άρνηση εκδόσεως πράξεως δεν μπορεί να προσβάλλεται δυνάμει του άρθρου 173. Έτσι, η άρνηση εκδόσεως προσωρινών πράξεων, οι οποίες δεν μπορούν καθαυτές να προσβληθούν δυνάμει του άρθρου 173, δεν θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως. Αντιθέτως, τίποτε δεν αντιτίθεται στην άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως με την οποία επιδιώκεται να αναγνωριστεί ότι το Συμβούλιο ή η Επιτροπή δεν εξέδωσε, κατά παράβαση της Συνθήκης, αυτή την προσωρινή πράξη (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, 302/87, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, καλουμένη «Απόφαση περί των επιτροπών», Συλλογή 1988, σ. 5615, σκέψη 16). Δεν συντρέχει λόγος να αποφανθώ εν προκειμένω επί του ερωτήματος αν μια ρητή άρνηση υπό αυτές τις περιστάσεις καθιστά επίσης αδύνατη για τον προσφεύγοντα την άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως. Στο σημείο 15 κατωτέρω, θα λάβω θέση επί αναλόγου ζητήματος στην περίπτωση κατά την οποία μια άρνηση δεν μπορεί να εξεταστεί σύμφωνα προς το άρθρο 173 λόγω του ότι ο προσφεύγων δεν έχει την ιδιότητα του έχοντος έννομο συμφέρον προς ενέργεια.

Η νομολογία αυτή, η οποία, συναφώς, ευλόγως απορρέει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 175, δεύτερο εδάφιο, δεν έθεσε μεγάλα προβλήματα. Πιθανώς, αυτό εξηγείται κυρίως από το γεγονός ότι, από πρακτικής απόψεως, ήταν δευτερεύον το εάν η εξέταση της συμπεριφοράς της Επιτροπής στις εν λόγω υποθέσεις πραγματοποιόταν βάσει του άρθρου 175 ή του άρθρου 173.

15. Πάντως, ανέκυψε το ερώτημα αν το Δικαστήριο είχε τροποποιήσει τη νομολογία που μόλις εξέθεσα. Οι αμφιβολίες αυτές οφείλονται σε μια σκέψη της αποφάσεως «περί των επιτροπών» [13]. Το Δικαστήριο έκρινε:

«Προβλήθηκε επιπλέον το επιχείρημα ότι, σε περίπτωση αδυναμίας ασκήσεως της προσφυγής ακυρώσεως, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν θα μπορούσε να αμφισβητήσει, αφού είχε προηγουμένως καλέσει το Συμβούλιο ή την Επιτροπή να ενεργήσουν κατά την έννοια του άρθρου 175, τη ρητή άρνηση προς ενέργεια που θα του αντιτασσόταν. Ωστόσο, το επιχείρημα αυτό ερείδεται επί μη ευσταθούντος συλλογισμού. Πράγματι, βάσει του άρθρου 175, κατά αρνήσεως προς ενέργεια, οσοδήποτε ρητή και αν είναι, μπορεί να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου, εφόσον με την άρνηση αυτή δεν τίθεται τέρμα στην παράλειψη» (σκέψη 17).

Ευλόγως τίθεται το ερώτημα αν το Δικαστήριο θέλησε με τον τρόπο αυτό να αναδείξει σε γενικό κανόνα ότι μια λήψη θέσεως που παίρνει τη μορφή ρητής αρνήσεως όσον αφορά την έκδοση της πράξεως που επιθυμούν οι προσφεύγοντες δεν αποτελεί λήψη θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 175, δεύτερο εδάφιο, και, επομένως, δεν συνεπάγεται ότι το άρθρο 175 δεν έχει εφαρμογή.

Έχει σημασία, προκειμένου να γίνει αντιληπτή η προαναφερθείσα σκέψη της αποφάσεως «περί των επιτροπών», να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το Δικαστήριο αντιμετώπιζε μια κατάσταση κατά την οποία ήταν καθοριστικό το εάν συνέτρεχε λόγος να χαρακτηριστεί ως λήψη θέσεως η άρνηση προς ενέργεια του Συμβουλίου ή της Επιτροπής. Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν είχε το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως [14]. Αντιθέτως, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δικαιούται πλήρως να ασκεί προσφυγή κατά παραλείψεως. Στο πλαίσιο αυτό, φαίνεται εντελώς θεμιτό το ότι η Επιτροπή ή το Συμβούλιο δεν μπορούν, περιοριζόμενοι στη ρητή επιβεβαίωση ότι δεν έχουν την πρόθεση να λάβουν την επιθυμητή απόφαση, να στερήσουν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το ένδικο μέσο του άρθρου 175 της Συνθήκης. Η παράλειψη υφίσταται, αλλά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν θα έχει τη δυνατότητα να επιτύχει όπως η άρνηση προς ενέργεια εξεταστεί σύμφωνα προς το άρθρο 173. Κατά τη γνώμη μου, έχει σημασία το Δικαστήριο να μην περιορίζεται να κρίνει ότι μια άρνηση προς ενέργεια μπορεί να αχθεί ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 175, αλλά να προσθέτει «καθόσον με την άρνηση αυτή δεν τίθεται τέρμα στην παράλειψη». Μια εύλογη ερμηνεία, που καθιστά δυνατό η εν λόγω σκέψη της αποφάσεως να συνάδει με την προγενέστερη νομολογία του Δικαστηρίου, αποτελεί ίσως το ότι η επιβεβαίωση του Δικαστηρίου με την απόφαση «περί των επιτροπών» αφορά μόνο την περίσταση κατά την οποία η άρνηση της υπάρξεως υποχρεώσεως προς ενέργεια δεν μπορεί να εξεταστεί δυνάμει του άρθρου 173 διότι οι προσφεύγοντες δεν δικαιούνται να ασκήσουν προσφυγή δυνάμει της διατάξεως αυτής. Η συλλογιστική αυτή μπορεί επίσης να διατυπωθεί ως εξής: η παρούσα ερμηνεία του Δικαστηρίου όσον αφορά το τι μπορεί να χαρακτηριστεί ως «λήψη θέσεως» καταλήγει σε λογικές λύσεις μόνον αν υπάρχει παραλληλισμός μεταξύ του δικαιώματος

13 — Βλ. την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου.

14 — Σχετικά με μεταγενέστερη τροποποίηση του λήμματος αυτού, βλ. την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Μαΐου 1990, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου.

προς άσκηση προσφυγής του ενδιαφερομένου δυνάμει του άρθρου 173 και δυνάμει του άρθρου 175.

16. Κατά τη γνώμη μου, δεν συντρέχει εντούτοις λόγος να εξεταστεί το ζήτημα αυτό εν προκειμένω. Στις παρούσες υποθέσεις υπάρχει μια κατάσταση επί της οποίας το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί, δηλαδή αυτή η οποία χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι η ρητή άρνηση της Επιτροπής να εκδώσει την επιθυμητή πράξη επέρχεται μόνο μετά την άσκηση της προσφυγής κατά παραλείψεως. Όποιος και αν είναι ο τρόπος με τον οποίο το Δικαστήριο, εξάλλου, έχει την πρόθεση να αντιμετωπίζει τις ρητές αρνήσεις που διατυπώθηκαν πριν από την άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως, θεωρώ ότι μια άρνηση που ανακοινώθηκε στις προσφεύγουσες μόνο μετά την άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως δεν πρέπει να έχει ως συνέπεια την απόρριψη της προσφυγής.

Ο προσφεύγων δικαιούται να υποθέσει, μετά από προθεσμία δύο μηνών, ότι το οικείο θεσμικό όργανο δεν θα λάβει θέση και πρέπει, επομένως, να μπορεί να βασιστεί στη σκέψη ότι μια προσφυγή κατά παραλείψεως ασκηθείσα σε εύθετο χρόνο θα είναι παραδεκτή. Μια άλλη λύση θα είχε απαράδεκτες συνέπειες. Θα είχε ως αποτέλεσμα το οικείο θεσμικό όργανο, στο οποίο προσάπτεται η παράλειψή του, να μπορεί, με ρητή άρνηση, να υποχρεώσει τον προσφεύγοντα να παραιτηθεί από την προσφυγή κατά παραλείψεως που είχε ασκήσει αρχικά, προκειμένου να ασκήσει αντ' αυτής προσφυγή ακυρώσεως, με τις καθυστερήσεις που αυτό συνεπάγεται [15].

15 — Πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ της προκειμένης καταστάσεως, κατά την οποία η Επιτροπή αρνείται να εκδώσει την επιθυμητή πράξη, και της καταστάσεως κατά την οποία η Επιτροπή εκδίδει, μετά την άσκηση της προσφυγής κατά παραλείψεως, την αιτουμένη από τον προσφεύγοντα πράξη, ακόμη και αν αυτή έχει άλλο περιεχόμενο από αυτό που επιθυμούσε ο προσφεύγων. Βλ. τις προτάσεις που ανέπτυξε στις 10 Μαρτίου 1992 ο δικαστής Edward στις υποθέσεις T-24/90, Automec κατά Επιτροπής (απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 1992, Συλλογή 1992, σ. II-2223, II-2226), και T-28/90, Asia Motor France κ.λπ. κατά Επιτροπής (απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 1992, Συλλογή 1992, σ. II-2285, σκέψεις 90 έως 96).

Επομένως, από τα ανωτέρω συνάγω ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή επιβεβαιώνει ρητώς, μετά την άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως, ότι δεν έχει την πρόθεση να εκδώσει την πράξη που επιθυμούν οι προσφεύγουσες δεν μπορεί να στερήσει την προσφυγή κατά παραλείψεως από το αντικείμενό της και να την καταστήσει απαράδεκτη.

Κατόπιν αυτού, θα αποφανθώ στη συνέχεια επί του ερωτήματος αν οι προσφεύγουσες πληρούν τις προϋποθέσεις από τις οποίες το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, εξαρτά την άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως.

Κατά πόσο πρέπει η προϋπόθεση, από την οποία το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, εξαρτά το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής των ιδιωτών, να ερμηνεύεται σύμφωνα προς το άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο;

17. Κατά το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο δύναται να προσφύγει κατά των οργάνων της Κοινότητας μόνον επειδή αυτά παρέλειψαν να του «απευθύνουν πράξη». Διερωτώμαι αν το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα προς το άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο, υπό την έννοια ότι ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί επίσης να προσφεύγει κατά των θεσμικών οργάνων επειδή δεν εξέδωσαν αποφάσεις «που, αν και εκδίδονται ως κανονισμοί ή αποφάσεις που απευθύνονται σε άλλο πρόσωπο, το αφορούν άμεσα και ατομικά».

18. Είναι δυνατό να αναφερθούν ορισμένες αποφάσεις προς στήριξη μιας συσταλτικής ερμηνείας του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο,

κατά την οποία το άρθρο αυτό αφορά μόνο το γεγονός ότι δεν εξεδόθησαν πράξεις των οποίων άμεσος αποδέκτης θα ήταν το ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο [16]. Εντούτοις, θεωρώ ότι δεν είναι βέβαιο ότι οι αποφάσεις αυτές ενισχύουν την εν λόγω αυστηρή ερμηνεία. Πρόκειται για αποφάσεις των οποίων η έκβαση δεν θα ήταν καθόλου διαφορετική αν το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, είχε ερμηνευθεί σύμφωνα προς το άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο.

Αντίθετα, υφίστανται αποφάσεις που φαίνονται να εκκινούν από την ιδέα ότι το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα προς το άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, για την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιανουαρίου 1974, Holtz & Willemsen κατά Συμβουλίου [17], με την οποία το Δικαστήριο, αφού ανέφερε το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, έκρινε αναγκαίο να τονίσει ότι δεν ήταν δυνατό να αφορά τον προσφεύγοντα άμεσα και ατομικά. Το Δικαστήριο συγκεκριμένα έκρινε:

«(...) η ασκηθείσα από την προσφεύγουσα προσφυγή αποσκοπεί στο να επιτύχει διάταξη γενικού και κανονιστικού χαρακτήρα, έχουσα την ίδια νομική ισχύ με τον κανονισμό 1336/72, και όχι πράξη που να την αφορά άμεσα και ατομικά·

(...) ένας τέτοιος κανονισμός δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε λόγω της μορφής του ούτε λόγω της φύσεώς του ως πράξη απευθυνομένη στην προσφεύγουσα κατά την έννοια του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο (...)» (σκέψη 5) [18].

19. Μπορούν να αναφερθούν πολλοί λόγοι για την αποδοχή της διασταλτικής ερμηνείας του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο. Πρώτον, αυτή η ερμηνεία είναι σύμφωνη προς τη θεμελιώδη αντίληψη του Δικαστηρίου, κατά την οποία τα άρθρα 173 και 175 πρέπει να θεωρούνται ως η έκφραση μιας και της αυτής διαδικασίας. Δεύτερον, αυτή η ερμηνεία συνεπάγεται μια επιπλέον έννομη προστασία για τα οικεία φυσικά και νομικά πρόσωπα, η οποία είναι εύλογη, δεδομένου ότι δεν φαίνεται να υπάρχει λόγος να αντιμετωπίζονται τα φυσικά και νομικά πρόσωπα κατά τρόπο διαφορετικό από απόψεως αρχών όσον αφορά το δικαίωμά τους για την άσκηση προσφυγής δυνάμει του άρθρου 173 και δυνάμει του άρθρου 175. Τρίτον, η συσταλτική ερμηνεία θα οδηγούσε, κατά τη γνώμη μου, σε ένα ατυχές νομικό σύστημα. Ένας ιδιώτης, τον οποίο αφορά άμεσα και ατομικά μια πράξη, ο οποίος όμως δεν είναι ο αποδέκτης της, θα μπορούσε στην περίπτωση αυτή να προσβάλει τη ρητή άρνηση του θεσμικού οργάνου που εκλήθη να ενεργήσει στο πλαίσιο του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, αλλά θα εστερείτο οποιασδήποτε προσφυγής αν το θεσμικό όργανο περιοριζόταν να μη απαντήσει. Αν οι διαδικασίες, των οποίων μπορούν να κάνουν χρήση τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, ήσαν πιο περιορισμένες δυνάμει του άρθρου 175 απ' ό,τι δυνάμει του άρθρου 173, αυτό θα μπορούσε, θεωρητικώς εν πάση περιπτώσει, να ωθήσει ένα θεσμικό όργανο στο να μη γνωστοποιήσει ρητώς στον ενδιαφερόμενο ότι δεν συμμερίζεται τη γνώμη σύμφωνα με την οποία το κοινοτικό δίκαιο του επιβάλλει να ενεργήσει — πράγμα το οποίο θα ήταν από την άποψη αυτή αντίθετο προς τους σκοπούς που πρέπει να επιδιώκει μια χρηστή διοικητική πρακτική [19].

Για τους προεκτεθέντες λόγους, θεωρώ ότι το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, πρέπει καταρ-

16 — Βλ., για παράδειγμα, τις διατάξεις του Δικαστηρίου της 30ής Μαρτίου 1990, C-371/89, Emrich κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-1555, σκέψεις 5 και 6), και της 23ης Μαΐου 1990, C-72/90, Asia Motor France κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-2181, σκέψεις 10 και 11), καθώς και την απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Μαρτίου 1979, 90/78, Granaria κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 615).

17 — Υπόθεση 134/73, Συλλογή τόμος 1974, σ. 1.

18 — Βλ. επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1989, 247/87, Star Fruit Company κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 291, σκέψη 13).

19 — Βλ., ως προς το ίδιο επιχείρημα, τις προτάσεις που ανέπτυξε στις 28 Σεπτεμβρίου 1971 ο γενικός εισαγγελέας Dutheillet de Lamothe στην υπόθεση 15/71, Mackprang κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 929).

χήν να ερμηνεύεται σύμφωνα με το άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο [20].

Κατά πόσο πληρούν οι προσφεύγουσες τις προϋποθέσεις της ασκήσεως προσφυγής στο πλαίσιο του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο;

20. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η πράξη, της οποίας οι προσφεύγουσες ζητούν την έκδοση προκειμένου να επιβληθούν εκ νέου πλήρως οι εισφορές κατά την εισαγωγή όσον αφορά τις πάπιες και τις χήνες, θα έπρεπε, ενδεχομένως, να εκδοθεί υπό τη μορφή κανονισμού. Υπάρχουν πολλοί λόγοι υπέρ αυτού. Πρώτον, αυτή η εκ νέου επιβολή θα προϋπέθετε τροποποίηση του κανονισμού 3899/89 και, επομένως, μια πράξη της αυτής τάξεως στο πλαίσιο της ιεραρχήσεως των κανόνων. Δεύτερον, δεν θα είχε νόημα να εκδοθεί ατομική απόφαση απευθυνομένη στις προσφεύγουσες, διότι οι εισφορές κατά την εισαγωγή δεν πρέπει να καταβάλλονται από τις προσφεύγουσες αλλά από τους εισαγωγείς παπιών και χηνών. Τρίτον, το άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 3899/89 ορίζει ρητώς ότι ενδεχόμενη εκ νέου επιβολή πρέπει να πραγματοποιείται με κανονισμό. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες δεν φαίνονται να αμφισβητούν ότι οι προσφυγές τους αποσκοπούν στην έκδοση κανονισμού. Τίθεται το ερώτημα αν η διαπίστωση αυτή συνεπάγεται καθαυτή την απόρριψη της προσφυγής κατά παραλείψεως.

Μπορεί να υποστηριχθεί συναφώς ότι, εξ ορισμού, η προϋπόθεση της ασκήσεως προσφυγής που τίθεται από το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, δεν μπορεί ποτέ να συντρέχει όταν η πράξη, την έκδοση της οποίας ζητούν οι προσφεύγουσες, πρέπει κατ' ανάγκη να εκδίδεται υπό τη μορφή κανονισμού. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το γεγονός της παροχής στους ιδιώτες του δικαιώματος να ασκούν προσφυγή ακυρώσεως όχι μόνο κατά των πραγματικών αποφάσεων, αλλά και κατά των πράξεων που εξεδόθησαν υπό τη μορφή κανονισμού έχει ως σκοπό να αποφεύγεται το να μπορούν τα θεσμικά κοινοτικά όργανα, επιλέγοντας απλώς τη μορφή του κανονισμού, να αποκλείουν την προσφυγή ιδιώτη κατά αποφάσεως και να διευκρινίζεται με τον τρόπο αυτόν ότι η επιλογή της μορφής δεν μπορεί να αλλάζει τη φύση μιας πράξεως [21]. Από τη νομολογία αυτή έπεται ότι οι ιδιώτες δεν μπορούν να ασκούν προσφυγή ακυρώσεως κατά των κανονισμών που μπορούν να ονομασθούν «πραγματικοί», αλλά μόνο κατά των κανονισμών που συνιστούν, λόγω της πραγματικής νομικής φύσεώς τους, αποφάσεις.

Συνεπώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι, εφόσον η αιτουμένη από τις προσφεύγουσες πράξη δεν μπορεί να εκδοθεί υπό τη μορφή αποφάσεως, πρέπει να απορριφθεί η προσφυγή κατά παραλείψεως που άσκησαν οι προσφεύγουσες για τον λόγο αυτό και μόνο.

Όμως δεν θα ήταν δίκαιο να απορριφθεί η προσφυγή των προσφευγουσών βάσει αυτού. Αυτό δε οφείλεται στο ότι το Δικαστήριο δέχθηκε με τη νομολογία του προσφυγές ακυρώσεως βάλλουσες κατά πράξεων, παρά το γεγονός ότι αυτές έπρεπε κατ' ανάγκη να λαμβάνονται υπό τη μορφή κανονισμών.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι πράξεις οι οποίες, στο σύνολό τους, έχουν χαρακτήρα κανονιστικής ρυθμίσεως μπορούν να περιέ-

20 — Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ιδιώτες δεν έχουν τη δυνατότητα, σε ορισμένες περιπτώσεις, να ασκούν προσφυγή κατά παραλείψεως ακόμη και αν δεν μπορούν να προσβάλουν την εν λόγω πράξη δυνάμει του άρθρου 173, για παράδειγμα, οσάκις πρόκειται για προπαρασκευαστική πράξη.

21 — Βλ., ιδίως, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Νοεμβρίου 1979, 162/78, Wagner κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 671, σκέψη 16), και της 6ης Οκτωβρίου 1982, 307/81, Alusuisse κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1982, σ. 3463, σκέψη 7).

χουν διατάξεις που συνιστούν αποφάσεις, οι οποίες αφορούν άμεσα και ατομικά τους προσφεύγοντες [22]. Σε θέματα αντιντάμπινγκ, το Δικαστήριο προχώρησε περισσότερο δεχόμενο ότι οι κανονισμοί γενικής φύσεως και ισχύος, στον βαθμό που αφορούν καθορισμένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, μπορούν να συνιστούν αποφάσεις που αφορούν άμεσα και ατομικά τα εν λόγω πρόσωπα. Κατ' άλλη διατύπωση, ένας κανονισμός αντιντάμπινγκ μπορεί ως τοιούτος να έχει τον χαρακτήρα αποφάσεως όσον αφορά ορισμένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, παρόλον ότι δεν αμφισβητείται ότι οι δασμοί αντιντάμπινγκ πρέπει κατ' ανάγκη να θεσπίζονται με κανονισμό [23].

Βάσει της νομολογίας αυτής, θεωρώ ότι είναι δυνατόν να ερμηνεύονται οι προϋποθέσεις της ασκήσεως προσφυγής δυνάμει του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο, υπό την έννοια ότι πρέπει να εξετάζεται κατά πόσον η πράξη, της οποίας την έκδοση ζητούν οι προσφεύγουσες, είναι στην πραγματικότητα απόφαση η οποία — αν και πρέπει να λαμβάνεται υπό τη μορφή κανονισμού — αφορά άμεσα και ατομικά τις προσφεύγουσες.

21. Εντούτοις, μου φαίνεται πρόδηλο ότι ένας κανονισμός περί της εκ νέου επιβολής εισφορών κατά την εισαγωγή όσον αφορά τις πάπιες και τις χήνες είναι πραγματικός κανονισμός, και όχι απόφαση που αφορά άμεσα και ατομικά τις προσφεύγουσες, αν αρκεστούμε στην παραδοσιακή ερμηνεία των εννοιών αυτών από το Δικαστήριο.

Δυνάμει της νομολογίας του Δικαστηρίου, το κριτήριο της διακρίσεως μεταξύ αποφάσεως και κανονισμού πρέπει να αναζητείται στη γενική ή όχι ισχύ της εν λόγω πράξεως. Έτσι, ο κανονισμός χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι, όντας κανονιστικού κατ' ουσία χαρακτήρα, δεν εφαρμόζεται σε περιορισμένους, υποδειχθέντες ή δυναμένους να αναγνωριστούν αποδέκτες, αλλά σε κατηγορίες αναφερόμενες αορίστως [24]. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η κανονιστική φύση μιας πράξεως δεν αμφισβητείται λόγω της δυνατότητας καθορισμού του αριθμού ή ακόμη της ταυτότητας των υποκειμένων δικαίου στα οποία εφαρμόζεται σε δεδομένο χρονικό σημείο, καθόσον είναι βέβαιο ότι αυτή η εφαρμογή πραγματοποιείται δυνάμει αντικειμενικής νομικής ή πραγματικής καταστάσεως οριζομένης από την πράξη, σε σχέση προς τον σκοπό αυτής της τελευταίας [25].

Λόγω του περιεχομένου του, ένας κανονισμός περί της εκ νέου επιβολής εισφορών κατά την εισαγωγή θα εφαρμοζόταν στους εισαγωγείς παπιών και χηνών και θα αφορούσε, επιπλέον, όχι μόνο τις προσφεύγουσες αλλά, επίσης, τα λοιπά σφαγεία πουλερικών και τους εκτροφείς παπιών και χηνών. Ανεξάρτητα από το αν θα μπορούσε να αναγνωριστεί ότι ο εν λόγω κανονισμός κατά τον χρόνο της εκδόσεώς του αφορούσε κυρίως τις προσφεύγουσες, τα αποτελέσματά του θα παρήγοντο λόγω της αντικειμενικής ιδιότητας του σφαγείου πουλερικών που έχουν οι προσφεύγουσες. Ο κανονισμός θα είχε χαρακτήρα διαρκή και θα αφορούσε και κάθε άλλο επιχειρημα-

22 — Βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 1962, 16/62 και 17/62, Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes κατά Συμβουλίου (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 829).

23 — Βλ., ιδίως, την απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1984, 239/82 και 275/82, Allied Corporation κατά Επιτροπής (Συλλογή 1984, σ. 1005, σκέψεις 11 και 12).

24 — Βλ. την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 1962, Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes κατά Συμβουλίου.

25 — Βλ., ιδίως, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1968, 6/68, Zuckerfabrik Watenstedt κατά Συμβουλίου (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 791), της 6ης Οκτωβρίου 1982, Alusuisse, σκέψη 11, που αναφέρθηκε πιο πάνω, και της 24ης Φεβρουαρίου 1987, 26/86, Deutz und Geldermann κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1987, σ. 941), και τη διάταξη του Δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 1991, C-232/91 και C-233/91, Πετρίδης και καπνέμποροι Μακεδονίας κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-5351).

τία που θα βρισκόταν, επί του παρόντος ή μελλοντικώς, σε ταυτόσημη κατάσταση [26].

Βάσει της νομολογίας αυτής, έχω τη γνώμη ότι πρέπει ο εν λόγω κανονισμός να θεωρηθεί ως πράξη γενικής ισχύος κανονιστικού χαρακτήρα, πράγμα που αποκλείει κάθε δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής των προσφευγουσών.

22. Πάντως, οι προσφεύγουσες ισχυρίστηκαν ότι, με τις αποφάσεις που εξέδωσε σε θέματα αντιντάμπινγκ, το Δικαστήριο αναγνώρισε σε μεγαλύτερο βαθμό τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής στους ιδιώτες και ότι οι διατυπωθείσες με την ευκαιρία αυτή αρχές εφαρμόζονται επίσης σε μια κατάσταση όπως η προκειμένη.

Οι προσφεύγουσες αναφέρθηκαν ειδικότερα στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Μαρτίου 1990, C-133/87 και C-150/87, Nashua Corporation κατά Επιτροπής [27], και C-156/87, Gestetner Holdings κατά Επιτροπής [28].

Με τις αποφάσεις αυτές, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ιδίως τα εξής:

«Πρέπει, καταρχάς, να υπομνηστεί ότι οι κανονισμοί με τους οποίους θεσπίζεται δασμός αντιντάμπινγκ έχουν, από τη φύση τους και από το πεδίο εφαρμογής τους, κανονιστικό χαρακτήρα καθόσον εφαρμόζονται στο σύνολο των επιχειρηματιών. Εντούτοις, δεν αποκλείεται ορισμένες διατάξεις των κανονισμών αυτών να αφορούν άμεσα και ατομικά τους εμπλεκόμενους παραγωγούς και εξαγωγείς του σχετικού προϊόντος, στους οποίους καταλογίζονται πρακτικές ντάμπινγκ βάσει των σχετικών στοιχείων της εμπορικής τους δραστηριότητας. Αυτό συμβαίνει, γενικά, στην περίπτωση των επιχειρήσεων παραγωγής και εξαγωγής που αποδεικνύουν ότι αναφέρονται ειδικώς στις πράξεις της Επιτροπής ή του Συμβουλίου ή ότι τις αφορούν οι προπαρασκευαστικές έρευνες (...)

Το ίδιο συμβαίνει για τους εξαγωγείς των οποίων οι τιμές μεταπωλήσεως ελήφθησαν υπόψη για την κατασκευή των τιμών εξαγωγής και τους οποίους, επομένως, αφορούν οι διαπιστώσεις σχετικά με την ύπαρξη πρακτικής ντάμπινγκ (...)» (σκέψεις 14 και 15 και σκέψεις 17 και 18 αντιστοίχως).

«(...) Εντούτοις, οι εν λόγω επιχειρηματίες, των οποίων ο αριθμός είναι περιορισμένος, εντοπίστηκαν από τα κοινοτικά όργανα και, ακριβώς, για να ληφθούν υπόψη οι ιδιομορφίες των εμπορικών τους σχέσεων με τους παραγωγούς, ορίστηκε σε 5 % το ποσοστό του περιθωρίου κέρδους» (σκέψη 19 και σκέψη 22 αντιστοίχως).

Κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι η προκειμένη κατάσταση είναι ανάλογη, ως προς σημαντικά σημεία, με την κατάσταση σε θέματα αντιντάμπινγκ, πράγμα που δικαιολογεί την εφαρμογή της αναφερθείσας νομολογίας.

26 — Βλ., για παράδειγμα, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62, Plaumann κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 937), της 14ης Ιουλίου 1983, 231/82, Spijker Kwasten κατά Επιτροπής (Συλλογή 1983, σ. 2559, σκέψεις 8 έως 10), και της 29ης Ιανουαρίου 1985, 147/83, Binderer κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 257, σκέψη 13). Κατ' άλλη διατύπωση, δεν είναι δυνατός ο ισχυρισμός ότι τα υποκείμενα δικαίου που αφορούσε ο κανονισμός μπορούσαν να έχουν καθοριστεί οριστικώς κατά το χρονικό σημείο της εκδόσεως. Βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 1ης Ιουλίου 1965, 106/63 και 107/63, Töpfer και Getreide-Import κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 101), της 13ης Μαΐου 1971, 41/70 έως 44/70, Fruit Company κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 783, σκέψεις 16 έως 21), της 31ης Μαρτίου 1977, 88/76, Exportation des sucres κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1977, σ. 209, σκέψεις 9 έως 11), και της 27ης Νοεμβρίου 1984, 264/81, Savma κατά Επιτροπής (Συλλογή 1984, σ. 3915, σκέψη 11).

27 — Συλλογή 1990, σ. I-719.

28 — Συλλογή 1990, σ. I-781.

Οι προσφεύγουσες ανέφεραν ιδίως ότι

— η υποχρέωση της Επιτροπής, σε θέματα αντιντάμπινγκ, να προβαίνει σε έρευνες αντιστοιχεί στην υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 4 του κανονισμού 3899/89 και η οποία συνίσταται στο να προβαίνει σε έρευνες και να ελέγχει αν οι παραγωγοί της Κοινότητας ομοειδών ή άμεσα ανταγωνιστικών προϊόντων υφίστανται σοβαρή ζημία·

— τόσον η κανονιστική ρύθμιση αντιντάμπινγκ όσο και το άρθρο 4 του κανονισμού 3899/89 έχουν ως σκοπό την προστασία αυτού στον οποίο προκλήθηκε ζημία, και

— σε θέματα αντιντάμπινγκ, προβλέπεται ειδική διαδικασία, στην οποία έχει πρόσβαση κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, και το γεγονός ότι το άρθρο 5 του κανονισμού 3899/89 αναφέρει τα κράτη μέλη δείχνει ότι και άλλοι μπορούν επίσης να ζητούν από την Επιτροπή να παρεμβαίνει, πράγμα που ενισχύεται από το γεγονός ότι η Επιτροπή πράγματι αναγνώρισε ότι έλαβε αίτηση εκ μέρους των προσφευγουσών και απάντησε σ' αυτή.

Οι προσφεύγουσες ισχυρίστηκαν ότι, αν εφαρμοζόταν η πάγια σε θέματα αντιντάμπινγκ νομολογία, θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι ο κανονισμός τις αφορά ατομικά. Οι προσφεύγουσες αναφέρουν στο πλαίσιο αυτό ότι από το άρθρο 4 του κανονισμού 3899/89 προκύπτει ότι η εκ νέου επιβολή των εισφορών μπορεί να περιορίζεται σε καθορισμένη περιοχή της Κοινότητας, εν προκειμένω τη Γερμανία [29], και ότι οι προσφεύγουσες είναι οι μόνοι παραγωγοί παπιών και χηνών που ανταγωνίζονται, σε όλη τη γερμανική αγορά, συγκρίσιμα προϊόντα προελεύσεως Ουγγαρίας και Πολωνίας. Όταν ήλεγξε αν οι προβλεπόμενες από το άρθρο 4 προϋποθέσεις συνέτρεχαν, η Επιτροπή, επομένως, πρέπει να έλαβε υπόψη τις τιμές πωλήσεως των προσφευγουσών, ούτως ώστε, λόγω της θέσεώς τους στην εν λόγω αγορά, ο κανονισμός αφορά τις προσφεύγουσες ατομικά.

23. Ορθώς οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η νομολογία του Δικαστηρίου σε θέματα αντιντάμπινγκ χαρακτηρίζεται από το ότι γίνεται δεκτό ότι ένας κανονισμός μπορεί ταυτόχρονα να έχει γενικό χαρακτήρα, δηλαδή να εφαρμόζεται σε αορίστως αναφερόμενες κατηγορίες, και να έχει, εντούτοις, ορισμένο αριθμό ατομικών αποδεκτών.

Αντιθέτως, θεωρώ ότι δύσκολα μπορεί να υποστηριχθεί, όπως το πράττουν οι προσφεύγουσες, ότι οι ομοιότητες μεταξύ της προκειμένης καταστάσεως και της καταστάσεως σε θέματα αντιντάμπινγκ είναι τόσο σημαντικές ώστε να πρέπει το Δικαστήριο

29 — Το επιχείρημα αυτό, κατά το οποίο η εκ νέου επιβολή των εισφορών μπορεί να αφορά μόνο μια περιοχή της Κοινότητας, δεν βασίζεται κατ' ανάγκη σε ορθή ερμηνεία του άρθρου 4 του κανονισμού 3899/89. Πιθανώς, ενδείκνυται περισσότερο να ερμηνευτεί η διάταξη υπό την έννοια ότι μια σοβαρή ζημία σε μία μόνο περιοχή της Κοινότητας μπορεί να ωθήσει στην εκ νέου επιβολή των εφαρμοστέων σε όλη την Κοινότητα εισφορών κατά την εισαγωγή. Εντούτοις, δεν είναι καθοριστικό για το εν προκειμένω εξεταζόμενο ζήτημα το ποια είναι η ορθή από τις αναφερθείσες ερμηνείες.

να επεκτείνει τη νομολογία που ανέπτυξε σε θέματα αντιντάμπινγκ σε καταστάσεις όπως η προκειμένη.

24. Με τη νομολογία του σε θέματα αντιντάμπινγκ, το Δικαστήριο ετόνισε το γεγονός ότι οι δασμοί αντιντάμπινγκ θεσπίζονται βάσει των αποτελεσμάτων συγκριτικής αναλύσεως των τιμών παραγωγής και των τιμών κατά την εξαγωγή ορισμένων επιχειρήσεων. Το Δικαστήριο απέδειξε ότι, παρά τον γενικό χαρακτήρα ενός κανονισμού αντιντάμπινγκ, δεν αποκλείεται οι διατάξεις αυτού του κανονισμού να αφορούν, κατά την έννοια του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, τις επιχειρήσεις «στις οποίες καταλογίζονται οι πρακτικές ντάμπινγκ». Το Δικαστήριο έκανε δεκτές τις προσφυγές που ασκήθηκαν από τους παραγωγούς, τους εξαγωγείς ή τους εισαγωγείς οι οποίοι, κατά τον έναν ή τον άλλο τρόπο, είχαν αναγνωριστεί ή εξατομικευθεί από τον εν λόγω κανονισμό [30].

Έτσι, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι τους παραγωγούς ή τους εξαγωγείς προϊόντος επί του οποίου έχει επιβληθεί δασμός αντιντάμπινγκ τους αφορά άμεσα και ατομικά αν η στρεφομένη κατ' αυτών κατηγορία ντάμπινγκ βασίζεται σε στοιχεία σχετικά με την εμπορική δραστηριότητά τους, πράγμα που πιθανώς συμβαίνει, ιδίως, οσάκις η επιχείρηση αναφέρεται ατομικά στις εκδοθείσες πράξεις ή οι προπαρασκευαστικές έρευνες [31] την αφορούσαν.

Όσον αφορά τους εισαγωγείς, θεωρούνται ότι αυτούς τους αφορά ατομικά αφενός οσάκις η Επιτροπή καθιέρωσε τις τιμές κατά την εξαγωγή όχι σε συνάρτηση προς τις τιμές κατά την εξαγωγή των παραγωγών ή των εν λόγω εξαγωγέων, αλλά σε συνάρτηση προς τις τιμές μεταπωλήσεως των εισαγωγέων. Οι τιμές κατά την εξαγωγή μπορούν να διαμορφώνονται κατά τον τρόπο αυτόν, ιδίως, οσάκις υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ του εξαγωγέα και του εισαγωγέα [32]. Η κατάσταση ήταν διαφορετική στις υποθέσεις Nashua και Gestetner, κατά τις οποίες το ντάμπινγκ δεν είχε αποδειχθεί με βάση τις τιμές μεταπωλήσεως των προσφευγουσών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτό που ήταν καθοριστικό στην περίπτωση αυτή ήταν το ότι, κατά τον υπολογισμό της κανονικής αξίας του εν λόγω προϊόντος, είχε χρησιμοποιηθεί ένα περιθώριο κέρδους που είχε καθοριστεί λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων των εμπορικών σχέσεων που μερικοί επιχειρηματίες είχαν με τους παραγωγούς. Η προσφεύγουσα αποτελούσε μέρος της εν λόγω ομάδας εισαγωγέων, των οποίων ο αριθμός ήταν περιορισμένος και οι οποίοι είχαν αναγνωριστεί από τα θεσμικά όργανα, και, συνεπώς, ο κανονισμός την αφορούσε ατομικά και άμεσα.

Αντιθέτως, όταν επρόκειτο για ανεξάρτητο εισαγωγέα, δηλαδή για εισαγωγέα που δεν είχε εμπορικές σχέσεις με τον εξαγωγέα, και το ντάμπινγκ δεν αποδείχθηκε με βάση τις

30 — Όσον αφορά τη νομολογία του Δικαστηρίου, βλ. ειδικότερα τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mischo στην προαναφερθείσα υπόθεση C-133/87 και C-150/87, Nashua, που αναπτύχθηκαν στις 5 Ιουλίου 1989, και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs που αναπτύχθηκαν στις 21 Μαρτίου 1991 στην υπόθεση C-358/89, Extramet Industrie κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1991, σ. I-2501).

31 — Βλ. τις προαναφερθείσες σκέψεις των αποφάσεων Nashua και Gestetner καθώς και την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1984, Allied Corporation.

32 — Βλ., ιδίως, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 29ης Μαρτίου 1979, 113/77, NTN Toyo κατά Συμβουλίου (Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 669), και της 11ης Ιουλίου 1990, C-304/86 και C-185/87, Enital κατά Επιτροπής και Συμβουλίου (Συλλογή 1990, σ. I-2939), C-305/86 και C-160/87, Neotype Techmashexport κατά Επιτροπής και Συμβουλίου (Συλλογή 1990, σ. I-2945), και C-157/87, Electroimpex κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1990, σ. I-3021).

τιμές μεταπωλήσεως του προσφεύγοντος, το Δικαστήριο απέρριψε, καταρχήν, την προσφυγή [33].

25. Υπό το φως της προηγηθείσας αναλύσεως, θεωρώ ότι μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η προκειμένη περίπτωση διακρίνεται, ως προς σημαντικά σημεία, από τις υποθέσεις αντιντάμπινγκ.

Ένας κανονισμός περί εκ νέου επιβολής εισφορών κατά την εισαγωγή δεν έχει τον διφυή χαρακτήρα κανονισμού αντιντάμπινγκ. Δεν πρόκειται για έναν κανονισμό που εφαρμόζεται ταυτόχρονα σε αφηρημένες κατηγορίες και σε αναγνωρισθέντες και εξατομικευθέντες αποδέκτες. Ο κανονισμός θα εφαρμοστεί σ' αυτούς που επιθυμούν να εισάγουν τα εν λόγω προϊόντα. Δεν συντρέχει λόγος αναγνωρίσεως ή εξατομικεύσεως των συγκεκριμένων επιχειρηματιών, κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο, στον κανονισμό.

Δεν αφορά τις προσφεύγουσες ούτε ως παραγωγούς, ούτε ως εξαγωγείς, ούτε ως εισαγωγείς των προϊόντων επί των οποίων επιβάλλονται οι εισφορές κατά την εισαγωγή. Ο κανονισμός έχει ένα δευτερεύον και έμμεσο αποτέλεσμα για τις προσφεύγουσες, λόγω της προεξοφλουμένης επιπτώσεώς του στο επίπεδο των τιμών των εν λόγω προϊόντων.

Είναι αληθές ότι ο κανονισμός θα εκδοθεί, ενδεχομένως, διότι διαπιστώθηκε ότι οι παραγωγοί της Κοινότητας υπέστησαν ζημία και, αναμφίβολα, είναι επίσης αληθές ότι στοιχεία σχετικά με την εμπορική δραστηριότητα των προσφευγουσών θα αποτελέσουν μέρος των στοιχείων εκτιμήσεως της Επιτροπής.

Εντούτοις, το γεγονός ότι ιδιώτες αναμίχθηκαν στη διαδικασία που προηγήθηκε της εκδόσεως μιας πράξεως δεν επαρκεί, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, για να μπορεί να θεωρηθεί η πράξη αυτή ως απόφαση που αφορά ατομικά τους ενδιαφερομένους. Με την απόφαση που εξέδωσε στις 18 Μαρτίου 1975, Union syndicale κατά Συμβουλίου [34], το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι,

«εξάλλου, μόνη η συμμετοχή μιας τέτοιας οργανώσεως στις διαπραγματεύσεις που προηγήθηκαν της προσβαλλομένης πράξεως δεν είναι αρκετή για να μεταβάλει τη φύση του δικαιώματος προσφυγής που μπορεί, στο πλαίσιο του άρθρου 173, να διαθέτει σε σχέση με την πράξη αυτή» (σκέψη 19).

Με την απόφαση που εξέδωσε στις 6 Οκτωβρίου 1982, Alusuisse κατά Συμβουλίου και Επιτροπής [35], το Δικαστήριο έκρινε:

«Η προσφεύγουσα υποστηρίζει επίσης, υπέρ του παραδεκτού της προσφυγής, ότι οι ιδιομορφίες της διαδικασίας θεσπίσεως κανονισμών αντιντάμπινγκ, ιδίως δε η συμμετοχή

33 — Βλ. τις προαναφερθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1984, Allied Corporation, και της 6ης Οκτωβρίου 1982, Alusuisse, καθώς και τη διάταξη της 8ης Ιουλίου 1987, 279/86, Sermes κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 3109).
Η απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Μαΐου 1991, C-358/89, Extramet Industrie κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1991, σ. I-2501), δείχνει ότι πολύ ειδικές περιστάσεις μπορούν να δικαιολογούν το να κρίνονται επίσης παραδεκτές προσφυγές που ασκήθηκαν από εισαγωγείς που δεν ανταποκρίνονται στα προαναφερθέντα κριτήρια. Το Δικαστήριο ανέφερε στην εν λόγω απόφαση ότι υφίστατο ένα «σύνολο στοιχείων που αποτελούν μια τέτοια ιδιαίτερη κατάσταση η οποία την εξατομικεύει, ενόψει του επιδίκου μέτρου, σε σχέση με οποιονδήποτε άλλο επιχειρηματία». Επρόκειτο για το ότι η Extramet Industrie ήταν, με μεγάλη διαφορά, ο πλέον σημαντικός εισαγωγέας του οικείου προϊόντος και, επίσης, ήταν ο τελικός χρήστης. Ο αριθμός των παραγωγών του προϊόντος αυτού ήταν περιορισμένος. Ο μόνος κοινοτικός παραγωγός του προϊόντος ήταν ταυτόχρονα ο κύριος ανταγωνιστής της Extramet Industrie στην αγορά του μεταποιηθέντος προϊόντος και η Extramet Industrie είχε συναντήσει δυσκολίες στο να εφοδιάζεται από αυτόν. Λόγω των ειδικών περιστάσεων, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι δραστηριότητες της Extramet Industrie «θίγονταν σοβαρώς από τον επίδικο κανονισμό» και δέχθηκε την προσφυγή για τους λόγους αυτούς.

34 — Υπόθεση 72/74, Συλλογή τόμος 1975, σ. 141.
35 — Όπ.π.

στις διαδοχικές φάσεις της εν λόγω διαδικασίας διαφόρων ενδιαφερομένων μερών, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στην προκειμένη περίπτωση πρόκειται για ατομικές διοικητικές πράξεις, τις οποίες οι ιδιώτες δύνανται να προσβάλουν δυνάμει του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης.

Ούτε ο συλλογισμός αυτός δύναται να γίνει δεκτός, δεδομένου ότι η διάκριση μεταξύ κανονισμού και αποφάσεως στηρίζεται αποκλειστικά στη φύση της πράξεως και στα έννομα αποτελέσματα που παράγει και όχι στον τρόπο θεσπίσεώς της (...)» (σκέψεις 12 και 13).

Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν συντρέχει λόγος να εφαρμοστεί εν προκειμένω η νομολογία του Δικαστηρίου σε θέματα αντιντάμπινγκ.

26. Οι προσφεύγουσες ισχυρίστηκαν εξάλλου ότι

— το άρθρο 4 του κανονισμού 3899/89 επιβάλλει στην Επιτροπή να λαμβάνει μέτρα προστασίας οσάκις προκαλείται ζημία στους παραγωγούς της Κοινότητας και

— από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι αυτοί, στην προστασία των οποίων αποβλέπουν αυτά τα μέτρα προστασίας, πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν προσφυγή προκειμένου να επιτύχουν τη θέσπιση των εν λόγω μέτρων προστασίας.

Στο πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγουσες αναφέρθηκαν στην απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Ιουνίου 1990, Sofrimport κατά Επιτροπής [36], με την οποία το Δικαστήριο έκρινε τα εξής:

«Στο σημείο αυτό επιβάλλεται, πρώτον, η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα βρίσκεται στην κατάσταση που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2707/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972, περί καθορισμού των προϋποθέσεων εφαρμογής των μέτρων διασφαλίσεως στον τομέα των οπωροκηπευτικών (...), το οποίο επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη, όταν θεσπίζει μέτρα διασφαλίσεως, την ιδιαίτερη κατάσταση των προϊόντων που βρίσκονται υπό διαμετακόμιση προς την Κοινότητα. Στην κατάσταση αυτή βρίσκονταν μόνον οι εισαγωγείς μήλων Χιλής, των οποίων τα εμπορεύματα βρίσκονταν υπό διαμετακόμιση κατά την έκδοση του κανονισμού 962/88. Οι εισαγωγείς αυτοί, επομένως, αποτελούν μια περιορισμένη ομάδα, η οποία είναι επαρκώς προσδιορισμένη σε σχέση με όλους τους άλλους εισαγωγείς μήλων Χιλής και δεν μπορεί να διευρυνθεί μετά την έναρξη της ισχύος των επίμαχων μέτρων αναστολής.

Δεύτερον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, εφόσον το προαναφερθέν άρθρο 3 παρέχει ειδική προστασία στους εισαγωγείς αυτούς, οι εισαγωγείς αυτοί πρέπει επομένως να έχουν τη δυνατότητα να αξιώνουν την παροχή της προστασίας αυτής και να υποβάλλουν προς τούτο αίτηση παροχής δικαστικής προστασίας» (σκέψεις 11 και 12).

Όπως αυτό προκύπτει από τις προαναφερθείσες σκέψεις, το Δικαστήριο ετόνισε το γεγονός ότι επρόκειτο για διάταξη που είχε ως σκοπό να προστατεύει περιορισμένο κύκλο επιχειρηματιών, ο οποίος χαρακτηριζόταν σε σχέση προς όλους τους άλλους και δεν μπορούσε να διευρυνθεί μετά την έναρξη της ισχύος των εν λόγω μέτρων.

36 — Υπόθεση C-152/88, Συλλογή 1990, σ. I-2477.

Οι προσφεύγουσες, εν προκειμένω, δεν βρίσκονται σε ταυτόσημη κατάσταση με αυτή που ίσχυε στην υπόθεση Sofrimport. Βεβαίως, το άρθρο 4 του κανονισμού 3899/89 έχει ως σκοπό την προστασία των παραγωγών της Κοινότητας που υφίστανται ζημία, η ομάδα όμως αυτή σε καμία περίπτωση δεν είναι περιορισμένη και μπορεί εξάλλου να διευρυνθεί, δεδομένου ότι ένας κανονισμός, εκδοθείς δυνάμει του άρθρου 4, θα προστατεύει επίσης τους παραγωγούς της Κοινότητας που θα αποφασίσουν εκ των υστέρων να παράγουν πάπιες και χήνες.

Επομένως, ούτε και στο επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να στηριχθεί το παραδεκτό της προσφυγής.

27. Τέλος, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι

— από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι ιδιώτες πρέπει να μπορούν να προσφεύγουν ενώπιον του Δικαστηρίου οσάκις δεν έχουν τη δυνατότητα να προσφύγουν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και

— οι προσφεύγουσες, εν προκειμένω, δεν έχουν τη δυνατότητα αυτή, δεδομένου ότι καμία από τις πράξεις των οποίων είναι οι αποδέκτες δεν εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του εν προκειμένω εξεταζομένου κανονισμού.

Οι προσφεύγουσες ανέφεραν ότι το Δικαστήριο ετόνισε με τη νομολογία του το ερώτημα αν οι εν λόγω επιχειρήσεις μπορούσαν ή όχι να κάνουν χρήση των εθνικών ενδίκων μέσων, και αναφέρθηκαν συναφώς στην απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, Alusuisse κατά Συμβουλίου και Επιτροπής [37], με την οποία το Δικαστήριο έκρινε:

«(...) Η λύση αυτή είναι εξάλλου σύμφωνη προς το σύστημα των ενδίκων μέσων που θεσπίζει το κοινοτικό δίκαιο, δεδομένου ότι οι εισαγωγείς δύνανται να προσβάλλουν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων τις ατομικές πράξεις που εκδίδουν οι εθνικές αρχές για την εφαρμογή των κοινοτικών κανονισμών» (σκέψη 13).

Ούτε το επιχείρημα αυτό επιτρέπει να συναχθεί το παραδεκτό της προσφυγής κατά παραλείψεως. Πρώτον, είναι πρόδηλον ότι ο ισχυρισμός που περιλαμβάνεται στην προαναφερθείσα σκέψη προβλήθηκε μόνο προς στήριξη του αποτελέσματος στο οποίο, οπωσδήποτε, θα οδηγούσε η εφαρμογή του άρθρου 173, τρίτο εδάφιο, στην προκειμένη περίπτωση.

Δεύτερον, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, ως αυτοτελές κριτήριο για την ερμηνεία του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο (και του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο), η ύπαρξη ή όχι της δυνατότητας για τις προσφεύγουσες να κάνουν χρήση εθνικών ενδίκων μέσων για να αμφισβητήσουν εμμέσως τη νομιμότητα των κοινοτικών κανονισμών. Πράγματι, αυτό θα είχε ως συνέπεια ότι οι ρητοί περιορισμοί της Συνθήκης όσον αφορά το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής των ιδιωτών θα έπρεπε να εξαφανίζονται με την ερμηνεία, οσάκις οι περιορισμοί αυτοί συνεπάγονται ότι, στην πράξη, οι ενδιαφερόμενοι δεν δύνανται να ασκούν προσφυγή. Επομένως, οι ιδιώτες θα μπορούσαν, καταρχήν, να ασκούν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου, οσάκις τα θεσμικά όργανα εκδίδουν ή δεν εκδίδουν γενικές και άμεσα εφαρμοστέες πράξεις που οι εθνικές αρχές δεν χρειάζεται να θέσουν σε εφαρμογή. Αυτό το σύστημα μου φαίνεται ότι είναι αντίθετο τόσο προς το γράμμα όσο και προς τον σκοπό της Συνθήκης και, επομένως, θα μπο-

37 — Όπ.π.

ρούσε μόνο να προκύψει από αναθεώρηση της Συνθήκης.

Τέλος, ίσως είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι οι προσφεύγουσες δεν στερούνται κατ' ανάγκη οποιασδήποτε προσφυγής εν προκειμένω, δεδομένου ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι αυτές έχουν καταρχήν τη δυνατότητα να ασκήσουν αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον του Δικαστηρίου υποστηρίζοντας ότι υπέστησαν ζημία οφειλομένη στο γεγονός ότι η Επιτροπή, κατά παράβαση του δικαίου, δεν εξέδωσε έναν κανονισμό [38].

Κατά πόσο πληρούν οι προσφεύγουσες τις προϋποθέσεις της ασκήσεως προσφυγής δυνάμει του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο;

28. Ανέφερα πιο πάνω, στο σημείο 14, ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου [39] προκύπτει ότι μια προσφυγή ακυρώσεως δεν μπορεί να βάλλει κατά της αρνήσεως εκδόσεως πράξεων παρά μόνον οσάκις η πράξη που το Συμβούλιο ή η Επιτροπή αρνείται να εκδώσει θα μπορούσε να έχει προσβληθεί στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως.

Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα κατά πόσον οι προσφεύγουσες θα μπορούσαν να ασκήσουν προσφυγή ακυρώσεως κατά κανονισμού περί της εκ νέου επιβολής εισφορών κατά την εισαγωγή για τις πάπιες και τις χήνες, αρκεί, συνεπώς, να γίνει παραπομπή στα προεκτεθέντα σχετικά με τις προϋποθέσεις της ασκήσεως της προσφυγής δυνάμει του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο. Έτσι, κατά την εξέτασή μου των εν λόγω προϋποθέσεων, έχω ήδη προβεί σε χαρακτηρισμό της πράξεως, της οποίας την έκδοση ζητούν οι προσφεύγουσες. Δεδομένου ότι, κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, πρέπει να ερμηνεύεται παράλληλα προς το άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο, οι ίδιες σκέψεις θα καταλήξουν σε κρίση περί απαραδέκτου της προσφυγής ακυρώσεως [40].

Πρόταση

29. Επομένως, προτείνω το Δικαστήριο να απορρίψει τις δύο προσφυγές και να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

38 — Βλ. την απόφαση της 2ας Ιουλίου 1974, 153/73, Holtz & Willemsen κατά Συμβουλίου (Συλλογή τόμος 1974, σ. 347), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε:
«Θα αντέκειτο στην αυτονομία της αγωγής αυτής καθώς και στην αποτελεσματικότητα του γενικού συστήματος των μέσων έννομης προστασίας το οποίο θέσπισε η Συνθήκη το να θεωρηθεί η αγωγή αποζημιώσεως ως απαράδεκτη, επειδή, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να οδηγήσει σε αποτέλεσμα όμοιο με της προσφυγής κατά παραλείψεως κατά το άρθρο 175·
η αγωγή αποζημιώσεως διαφέρει από την προσφυγή κατά παραλείψεως κατά το ότι αποβλέπει όχι στη θέσπιση ορισμένου μέτρου αλλά στην αποκατάσταση της ζημίας που προκάλεσε ένα όργανο κατά την άσκηση των καθηκόντων του» (σκέψη 4).

39 — Βλ. υποσημείωση 11.

40 — Βλ. συναφώς την απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουνίου 1982, 246/81, Lord Bethell κατά Επιτροπής (Συλλογή 1982, σ. 2277, σκέψη 16).